

A Magyar Kulturális Kamara nyilatkozata az Osvát Alapítványról

A Magyar Kulturális Kamarát 1990. február(já)ban felkérte a művelődési miniszter, hogy hat másik társadalmi szervezethez hasonlóan küldjön delegátust az Osvát Ernő Alapítványra beérkezett pályázatok elbírálására alakuló bizottságba.

A bírálóbizottság február 22-i előkészítő megbeszélésén a kamarát képviselő főtitkár részletesen elmondta a kamarai véleményt és különféle kérdésekre kért választ.

Miután az „Osvát Ernő emlékére” rendelt alapítvány része a Pro Cultura Hungariae művelődési minisztériumi – mintegy egymilliárdos – alapítványnak, szükségesnek mutatkozott előzetesen tisztázni, többek között, az alapító okiratot, a szervezeti, működési szabályzatot. Különösen az alapítványi vagyon forrása, annak felosztási módja és rendeltetése váltott ki bennünk érdeklődést, mert lényeges és nehezen változtatható beavatkozásnak tekintettük a kultúra finanszírozás rendszerében.

Ugyancsak fontos kérdés volt számunkra az Arany János Kiadó, mibenléte és viszonya az alapítványhoz. Egyrészt kíváncsiak voltunk, hogy lapgazdai minőségében a Művelődési Minisztérium és a Pallas Könyv- és Lapkiadó Vállalat a lapok szempontjából a legjobb megoldást választotta-e, elsősorban az anyagi feltételek szempontjából. Másrészt lapfenntartásból eredő minisztériumi kötelezettség és az alapítványból igényelt kiegészítő támogatás kapcsolata volt fontos. Hangsúlyoztuk, hogy a kulturális lapoknál – szakmai és gazdasági értelemben egyaránt – súlyos gondok vannak. Fokozottan érzékeny a terület, veszélyekkel terhes viszonyok uralkodnak, ezért most különösen nagy a felelősség.

Kévesnek tartjuk a jó szándékot és a bátor tettet. A gyors, határozott döntések mellett nélkülözhetetlen a megfontolt, körültekintő – a nyilvánosságot bevonó – előkészítés, a döntés hatásmechanismusának alapos vizsgálata. A rendelkezésre álló információk és az anyagi eszközök ismeretében állításuk szerint most

nem lehet jó döntést hozni, legfeljebb a legkisebb rosszat vállalva az együttműködő, érintett partnerek bevonásával konszenzus elvén lehetséges átmenteni, részleges megoldás.

Javasoltuk, hogy a Művelődési Minisztérium válassza ketté a problémát:

1. Meghagyva a lapgazda lapfenntartási feladatát és felelősségét, az Arany Lapok Kft.-be tömörült lapok megmaradásának gondját az idén viselje közvetlenül az MM, ez most ne legyen az alapítványi kuratóriumnak még áttételesen sem feladata.

2. A többi pályázónál többlépcsős döntési megoldást kezdeményezzünk, hangsúlyozottan addicionális jellegű alapítványi támogatás-ként, a költségek részbeni fedezetéül szolgáló hozzájárulásként kezelve az odaitéendő összegeket.

Ennek értelmében a bíráló bizottság *ne hirdessen ki véleményt* a pályázati felhívásban közzétett március 10-i időpontban.

A március 5-i ülésén a bíráló bizottság kizárólagosan arról döntsön, hogy mely pályázatok nem felelnek meg a kiírásnak (tematikájában, tárgykörében) és a bizottság által elfogadott alapelveknek.

Az elbírálás szakszerűbbé tétele érdekében második menetben szerkesztői, kiadói és gazdasági szakemberek bevonásával kell feldolgozni a beérkezett pályázatokat.

A meglehetősen hátrányos, összehasonlításra többnyire alkalmatlan pályázatokat ki kell egészíteni szakmai információkkal gazdasági, költségvetési adatokkal, lehetőség szerint egységes, előre megszerkesztett nyomtatványok kitöltésével. Ahol szükséges, ott személyes konzultációk tegyék lehetővé az addigi működés és a jövőbeni szándékok megismerését.

Építsünk be garanciális elemeket az odaitélt összeg rendeltetésszerű felhasználása érdekében, illetve teremtsük meg a felhasználás ellenőrzésének lehetőségét (beszámolás, helyszíni vizsgálat).

A döntés még *demokratikusabbá* tétele érde-

kében az MM bővítse a bíráló bizottság körét. Ez főleg az irodalmi, művészeti folyóiratok túlhangsúlyozottságának csökkentése és a közművelődési, illetve a kultúrát tágabban értelmező periodikák relatív felértékelődése céljából fontos.

Felajánlottuk, hogy lehetővé tesszük az összehasonlító adatok számítógépes feldolgozását, ami 130 pályázó mintegy 10–15 értékelési szempontjánál és 100 millió forint felosztásánál nem mellékes technikai segítség.

Összegeztett kamarai véleményként a kuratóriumi döntés előtt elmondtuk, hogy

- a pályázat meghirdetési módja, formája;
- a beérkezett pályázatok alakja és tartalmi milyensége;

- ezek szakértői szintű előzetes feldolgozottsága;

- az ügyrendben egyértelműen rögzített konkrét értékesítési módszerek kidolgozatlan-sága, egyértelmű értékskála, pontos preferenciasorrend, szakmai – kulturális – gazdasági kritériumok összhangjának hiánya következtében előtérbe kerülnek a szubjektív elemek.

A kuratóriumi tagok egyenkénti lelkiismerete, szakértelme, tapasztalata összességében nem elégséges ahhoz, hogy támadhatatlan, jó döntés születessen.

A nyilvánosság mércéjén keresztül a tisztességes szándékú bíráló bizottság könnyen minősülhet felelőtlen, elhamarkodott döntést hozó testületnek.

A Magyar Kulturális Kamara úgy látta, hogy a kulturális lapok problémája olyan döbbenetes súlyos és szerzteágazó, hogy önmagában ez a pályázati módszer nem jelent lényegi megoldást, inkább elfedi a gondot, sőt paradox módon ártalmas is lehet. A döntés arról szólt, hogy melyik ágazatot támogatjuk jobban: a papíripart, a nyomdát, a terjesztést, holott magát a szellemi terméket, az alkotókat és rajtuk keresztül az olvasókat kellene kedvező helyzetbe hozni.

Megítélésünk szerint *nem elosztási* problémaként kellene kezelni a helyzetet, hanem átfogó részletes felmérés és elemzés után szinte szanalás jellegű strukturális működésbeli átalakítás, általános rendezés szükséges.

A kamarai véleményt a Művelődési Minisztérium vezetői és a kuratórium tagjai tudomásul vették, lényegileg nem cáfolták indokoltságát. Ennek ellenére az eredeti elképzelés szerint született meg a 100 millió forint felosztásáról a döntés. A demokratikus játékszabályok tiszteletben tartásával a kamara képviselője – kisebbségben maradván – részt vett a bíráló bizottság munkájában az egyes szavazatoknál általános tartózkodását kifejezve, illetve néhány lényegi kérdésben a fontos kamarai szempontokat kinyilvánítva.

Budapest, 1990. március 13.

Magyar Kulturális Kamara Elnöksége

Lapozgató

A Kultúra és Közösség Művelődéselméleti folyóirat ez évi második számában megjelent írások három blokkot alkotnak. A *Kultúra-felfogások* rovatcím alatt *David Koigen* század eleji német politikai teoretikus 1903-ban írt tanulmányát olvashatjuk, melynek címe *A szocializmus kultúraszemlélete*. Ezt követi *Klaus Edernek*, a düsseldorfi egyetemen dolgozó ugyancsak német szociológusnak meglepő címet viselő írása, mely ekként fogalmazódott meg: *Vissza a természethez?* (Korunk vitája az ennivalóról – *A természetes táplálkozás*); a dolgozat a kultúra kérdésének sajátos megközelítési módjára enged következtetni. A második blokk a Magyar kultúra 1945.

összefoglaló címet kapta. Két írást tartalmaz: *N. Szabó József*ének címe és témája Magyarország kulturális kapcsolatai 1945-ben, *Tokaji András* írásának alcíme értelmezi a „blikkfangos” főcímet, a kettő együtt a következőképpen hangzik: *A „vörös ék”*. (Az MKP behatolása a művelődésbe 1945–1946). Ugyancsak értelmezi, illetve megnevezi a harmadik blokk címe az utána sorolt cikkek témáját. A közös „főcím” ugyanis a következő: *Régi magyar szórakoztató film, s Király Jenő Fenn az égben az angyalok vigyáznak ránk, majd Balogh Gyöngyi* Nevető és síró polgári mozi címmel közreadott írását kínálja olvasásra az érdeklődőknek.